

Žemberová, Viera

[Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry, histórie a kultúry: zborník materiálov z medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala 12.-13. septembra 2002 v Prešove]

Opera Slavica. 2006, vol. 16, iss. 1, pp. 60-62

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116749>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ludvík Štěpán své vlastní poznatky mnohdy stereotypně uvádí pomocí formulek „Jindy, myslím si...“, „Domnívám se...“, „Autor v něm, podle mého mínění...“ Všechny příklady jsou ze strany 183, avšak obdobně je tomu i na jiných místech, což působí dojem stylistické neobratnosti.

Podstatnější výhrada se týká rozměrné kapitoly *Kompoziční variabilita prozaických forem*. Tato pasáž je sice zajímavá, ale nejedná o kompozici, jedná o formě, popřípadě o tvaru prózy. Jak je Štěpán terminologicky přesný, tak se v tomto případě pojmoslovně minul. Kompozice (kompoziční výstavba) je formě částečně podřizena, částečně formě a částečně obsahu. Forma (tvar) je záležitost obecná, povšechní, kdežto kompozice je záležitost konkrétní a dílčí interpretace. Forma je jev vnější, kdežto kompozice veskrze vnitřní. Lze proto sledovat formový vývoj, obtížně však vývoj kompoziční.

Na obrovské ploše téměř pěti set stran velkého formátu jsou zmíněné prořešky nepodstatnou záležitostí. Podstatný je základní pokus, který by mohl být inspirací i pro výzkum druhů a žánrů v české literatuře (v této souvislosti třeba dodat, že některé paralely mezi polským a českým literárním kontextem Štěpán připomenul). *Hledání tvaru* je nejen významným počinem svého autora, ale dalším příspěvkem genologického týmu, soustředěného kolem brněnského Ústavu slavistiky. Jeho publikační a stejně tak konferenční aktivity to jen potvrzují.

František Všetická

Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry, histórie a kultúry. Zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa konala 12.-13. septembra 2002 v Prešove. Zostavili Ľubica Babotová, Jarmila Kredátusová. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Presoviensis. Slavistic-ký zborník 4 (AFPhUP 91/173), 2003. Strán 404.

V európskom chápaní spoločenských vied má komparatívne a aktuálne medziliterárne „prijímanie“ vzťahov v ich časovej a priestorovej rozlohe dávnu, opodstatnenú a zmyslom aj podloženú „tradíciu“. Za „všetko“ v naznačenej súvislosti môže, zodpovedá a iniciuje práve „rozľahlosť“ kontaktov a rozloha kontinentu v jeho spoločenských a politických. Práve týmto smerom sa uberajú aj príspevky v zborníku, ktorý zostavovateľky rozčlenili do častí *Plenárne zasadnutie, Jazykovedná sekcia, Sekcia literatúry a kultúry a Sekcia histórie a politológie*.

Problém, ktorému sa zborník venuje, lebo ho naznačuje už *Úvodné slovo* a po ňom príspevky Michala Daniláka (*Základné etapy vzájomných vzťahov Slovákov a zakarpatských Ukrajincov po roku 1918*) aj Mikuláša Šteca (*Aktuálni zavdannja ukrajinsko-slovačkych vidnosyn u haluzi nácionalnych menšyn*), má svoje spoločenské, výskumné a kultúrne kontexty s neprerušenými, hoci nie vždy rovnako intenzívnymi spojeniami vo vzájomnom kultúrnom a vedeckom poznávaní sa. Zborník na to napokon upozomenie reaguje ako celok, ktorý rešpektuje dramatické premeny v európskych dejinách posledných troch storočí v ich politickom, územnom, „mocenskom“ a spoločenskom (pluralitnom) dialógu na podloží dvoch národných spoločenstiev.

Kým v príspevku M. Daniláka sa naznačuje z postu historiografa funkčná politicko-spoločenská periodizácia štyroch etáp vo „vzťahoch“ medzi organizačne viacnásobne pre-

chýľovaným začleňovaním území dnešného Slovenska a Ukrajiny od 19. po 21. storočie (do viacerých štátnych útvarov do 1914, do 1945, do 1988, od 1993), M. Štec pripomína, že sa pre dialóg medzi slovensko- a ukrajinsko-rusínskymi vzťahmi vyčlenili na konferencii v roku 1998 také úlohy, ktoré by mali mať v súčasnosti už svoje objektívne riešenia, aj preto ich spája s ďalším návrhom: „Na našu dumku, takým mechanizmom mig by staty postihnyj komitet predstavnykiv slovackoji nacionalnoji menšyny v Ukrajiní ta ukrajinskoji menšyny v Slovaččyni, jakyj zabezpečuvav by konktakt iz slovacko-ukrajinskoju ta ukrajinsko-slovackoju mižrjadbymy komisijami, zvertav by ich ubagu zabezpečennja aktual'nych potreb kul'turno-osvitnoho žit'ja oboch nacional'nostej“ (s. 47).

V jazykovednom bloku dominujú príspevky, ktoré sa venujú vzťahom jazyka (jazykov) vo vývinových kontaktoch dialektov jednotlivých regiónov (Ladislav Bartko, Júlia Dudášová, Boris Halas, Zuzana Hanudeľová), alebo sa sústreďujú na lexikálny (Ľuba Milá), významový (Jarmila Kredátusová, Svitlana Medved'ová-Pachomová, Jarmila Opálková), fónický (Ján Sabol a Július Zimmermann) a funkčný kontakt „blízkych“ spisovných (národných) jazykov (Mária Čižmárová, Ľudmila Vasil'jeva).

V bloku príspevkov literárnovednej orientácie a širšieho kultúrneho záberu prevažujú literárnohistorické profily konkrétnych autorských dielní. V tomto súbore príspevkov zaujme skutočnosť, že sa jednoducho musí naďalej vo vede počítať s tým, že sa aktuálny výskum (vy)zapláňa heuristickým dopĺňaním „fondu,“ a tak sa kontakty konkrétnej národnej literatúry k inej, zvlášť takej, ktorá svojim historickým vývinom alebo myšlienkovým, teda slovanským smerovaním signalizuje spríbuzenosť viacerých literárnych komplexov (slovensko-ukrajinská, ukrajinsko-maďarská, slovensko-rusínska, česko-ukrajinská), čím sa otvára aj možnosť a naliehavosť „nového“ kontextového prijímania autora a jeho textu v medziliterárne reflektovanom jednak probléme, a potom teórie textu. Do takých súradníc patria príspevky venované *Slovenským motívom v diele Jurija Stavrovského-Popradova* (Ľubica Babotová), kde autorka zvýraznila dobovú funkčnosť autorom kultivovaného žánru cestopis (s. 163), *Podkarpatské impresie Gyulu Krúdyho* (Peter Káša), pretože: „Podkarpatsko-rusínske „impresie“ sa v Krúdyho diele objavujú v rozličných podobách v prvých desaťročiach 20. storočia, ale najprenikavejší a najkoncentrovanejší obraz rusínskeho etnika podal autor v knihe úvah a reflexií *Havasi kurt: Ruszin – Krajna kistukre (Trúba zo snežných štítov - Malé zrkadlo Ruskej Krajiny)*, ktorá vznikla bezprostredne po udelení autonómie Podkarpatskej Rusi“ (s. 220).

Rovnakú profilovú a kontextovú ambíciu má aj výpoveď Mikuláša Mušínu *Neznáma kniha Vasiľa Domanyckého o Slovákoch zo začiatku 20. storočia*. Hodnota výpovede knihy *Slováci a ich národné obrodenie* vznikla ako súhrn záznamov „ukrajinského historika, etnológa, publicistu a verejného činiteľa“ (s. 31), navyše ukrajinský osvetovo orientovaný autor sa sústredene venoval boju „Slovákov proti maďarizácii“ (s. 38), čo však patrí už do epicentra zámeru jeho „populárno-vedeckej práce *Slováci* z roku 1908“ (s. 38).

Medzi odkrývané biele miesta občianskej a autorskej dielne, do jazykových peripetií autora vo svojej národnej literatúre a tým aj do problému slobody autorskej tvorby v sovietskej literatúre po druhej svetovej vojne načrel Michal Roman v objasňujúcom zábere *Oles Hončar i Slovaččina* tým, že listuje a vývinovo komentuje prozaikove dennikové záznamy z roku 1945.

Interpretačnou sondou do básnikovej dielne s dôrazom na význam a poetiku textu patria príspevky Jozefa Šelepca *Ševčenkiv virš Šafarikovi jak pochvala Šafarikovi*, Valérie Juríčkovej *Princíp obraznosti poézie B. I. Antonyča v slovenskom preklade Ľ. Feldeka* ale-

bo etnologicky motivovaná výpoveď Nadi Varcholovej *Demoničnyj obraz Luciji, Varvary ta Savy v slovaccko-ukrajinskomu (folklornomu) konteksti*. Panoramaticky sú koncipované príspevky, ktoré sú venované literárnej vede od Taťjany Lichtejovej *Ukrajinske literaturoznavstvo v haluzi chudožneho perekladu*, Juraja Kundráta *Slovaccko-ukrajinski vzajemyny v haluzi chudožneho perekladu* alebo *Súčasná ukrajinská próza na Slovensku: umelecká polemika s človekom a spoločnosťou* Jaroslava Džoganika.

Do bloku o literatúre a kultúre patrí aj umenovedná reflexia Prokopa Kolesnyka *Na svitanku bulo svitlo (slovo pro maľbu)*, Vladislava Grešlika *Ukrajinské ikony na východnom Slovensku v 16. storočí (Niekoľko poznámok k úvodu do problematiky)* a filozofická úvaha Rudolfa Dupkalu *Hegelizmus L. Štúra a jeho reflexia v tvorbe Dmytra Čyževského*. Do spektra takto koncipovaného bloku sa prirodzene včleňujú aj teoreticko-interpretáčnej sondy do vertikálnej kompozičnej organizácie slovenského a ukrajinského umeleckého textu a medziliterárne projektované príspevky s dôrazom na súbežnú látku, tému a žáner v slovenskom a ukrajinskom románe v 20. storočí.

Za dnes už prirodzenú súčasť takto organizovaných konferencií a s takým naširoko rozvíreným záberom komponovaných zborníkov treba prijať, ba aj vyžadovať tak orientovanú problematiku, aká je zahrnutá do *Sekcie história a politológia*. Tento poznávací blok sa spája s tematickou líniou výkladu dejín a vzájomných vzťahov (Ihor Lichtej, Juraj Kredátus) medzi slovenskou a ukrajinskou národnou (Alexander Mušinka) a kultúrnou (Michajlo Zan) entitou v ich časovej (Teťjana Serhijenkova) a priestorovej (Peter Švorc), ale predovšetkým politicko-sociologickej (Vododymyr Bodnar, V. I. Derbak a I. M. Sjusko, Stanislav Konečný) problémovej časti, ako ju naznačili príspevky už v časti *Plenárne zasadnutie*.

Mozaikovitosť zborníka by mohla byť aj problémom, lenže aktuálnosť vzťahov medzi slovenskou, ukrajinskou a rusínskou kultúrou našej prítomnosti podporuje aj jeho tematická a metodická spektrálnosť.

Viera Žemberová

Integrovaný výzkum vampyrizmu

Maiello, G.: Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004, 189 s.

Pracovník Ústavu slavistických a východoevropských studií FF UK v Praze **Giuseppe Maiello** (roč. 1962) vystudoval v Neapoli politické vedy se specializací na historii a v Praze na FF UK získal PhD. v oboru slovanská filologie. Jeho odborné zaměření, jež se touto knihou dostalo mediální dimenze (1. vydání knihy bylo beznadějně rozebráno, roku 2005 byl pořízen dotisk), je dokladem nezbytnosti, aby slavistika představovaná nejčastěji jako slovanská filologie vstoupila do širšího kruhu bádání, jak se to ostatně v jiných souvislostech dělo de facto od jejího vzniku. Na jedné straně je to tedy směřování filologie k tomu, aby se prezentovala jako základní předpoklad ke zkoumání proměn společenských struktur, neboť vše se reflektuje především v jazyce a jeho produktech, jež se pak stávají společensky působící silou – o to více v globální informační epoše. Na druhé straně filologie překračuje svá jazykově literárně kulturní vymezení vstříc jiným vědám, zejména sociálním.